

ЗОВНІШНІЙ ВПЛИВ РФ НА ВИБОРЧІ КАМПАНІЇ У ІНШИХ КРАЇНАХ**EXTERNAL INFLUENCE OF THE RUSSIAN FEDERATION ON ELECTION CAMPAIGNS IN OTHER COUNTRIES****Лисянський П.Л.,***доктор філософії з політичних наук,**директор**ГО «Інститут стратегічних досліджень та безпеки»,**докторант**Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса Національної академії наук України***Саліхов А.Р.,***аспірант кафедри політичних теорій**Національного університету «Одеська Юридична Академія»***Ястребова В.А.,***аспірант кафедри політичних теорій**Національного університету «Одеська Юридична Академія»*

У статті проаналізовано нові методи впливу Російської Федерації (РФ) на виборчі кампанії в інших країнах, що поєднують інформаційний тиск із військовою агресією проти України. Новизна цих методів полягає у синергії інформаційного впливу та військових дій, що створює нові виклики для суспільно-політичного життя демократичних країн. РФ використовує такі методи для просування свого впливу у Європі, зокрема для ослаблення співпраці між Україною та її партнерами, які підтримують Київ у протидії військовій агресії. Війна, розв'язана РФ проти України, змусила уряди західних країн переглянути бюджетну політику, скорочуючи витрати на соціально-економічні потреби населення на користь збільшення оборонних витрат. Це, у свою чергу, посилює соціальне напруження, що використовується РФ для маніпуляцій електоральними уподобаннями громадян цих країн. Інформаційна кампанія Кремля формує занепокоєння у місцевого населення щодо можливого розширення агресії РФ на інші країни, що впливає на аксіологію виборчого процесу, сприяючи просуванню популістських ідеологій, антидемократичних настроїв та посиленню впливу прокремлівських сил. У статті розглянуто інструменти та методи втручання РФ у виборчі процеси інших країн, серед яких виділяються інформаційні операції, кампанії з дезінформації, кіберзагрози, економічний тиск і підтримка антидемократичних рухів. Аналіз цих методів дозволив зробити висновок про деструктивний вплив РФ на політичну стабільність і демократичні інститути країн, де проводяться чергові вибори. Такі дії спричиняють хаос у суспільно-політичному житті, підривають довіру до виборчих процесів і сприяють поступовому розвороту демократичних країн у бік автократії. Загалом, у статті наголошується, що дії РФ становлять серйозну загрозу збереженню демократій у світі, адже вони підривають основи демократичного процесу, маніпулюють громадською думкою та сприяють зростанню антидемократичних тенденцій. Такий вплив вимагає посиленої уваги міжнародної спільноти, розробки превентивних заходів і ефективної протидії для захисту політичної стабільності та демократичних цінностей у світі.

Ключові слова: вибори, військова агресія РФ, інформаційний вплив, демократія, автократія, дезінформація.

The article analyzes new methods of influence of the Russian Federation (RF) on election campaigns in other countries, combining information pressure with military aggression against Ukraine. The novelty of these methods lies in the synergy of information influence and military actions, which creates new challenges for the socio-political life of democratic countries. The RF uses such methods to promote its influence in Europe, in particular, to weaken cooperation between Ukraine and its partners who support Kyiv in countering military aggression. The war unleashed by the RF against Ukraine has forced the governments of Western countries to reconsider their budget policies, reducing spending on the socio-economic needs of the population in favor of increasing defense spending. This, in turn, intensifies social tension, which the RF uses to manipulate the electoral preferences of citizens of these countries. The Kremlin's information campaign creates concern among the local population about the possible expansion of the RF's aggression to other countries, which affects the axiology of the electoral process, contributing to the promotion of populist ideologies, anti-democratic sentiments, and strengthening the influence of pro-Kremlin forces. The article examines the tools and methods of the RF's interference in the electoral processes of other countries, including information operations, disinformation campaigns, cyber threats, economic pressure, and support for anti-democratic movements. The analysis of these methods allowed us to conclude that the RF has a destructive impact on the political stability and democratic institutions of countries where regular elections are held. Such actions cause chaos in socio-political life, undermine trust in electoral processes, and contribute to the gradual turn of democratic countries towards autocracy. Overall, the article emphasizes that the actions of the RF pose a serious threat to the preservation of democracies in the world, as they undermine the foundations of the democratic process, manipulate public opinion, and contribute to the growth of anti-democratic tendencies. Such influence requires increased attention from the international community, the development of preventive measures, and effective countermeasures to protect political stability and democratic values in the world.

Key words: elections, military aggression of the Russian Federation, information influence, democracy, autocracy, disinformation.

Вступ. У 2024 році у світі відбулося понад 70 виборчих кампаній у різних країнах, що охоплюють національні та місцеві рівні. Зокрема, вибори проводилися і в країнах пострадянського простору, таких як Молдова, Грузія, Росія та Білорусь. Виборчі процеси у цих державах мають важливе значення для регіональної стабільності, оскільки вони формують політичний курс урядів та впливають на безпеку сусідніх країн, включаючи Україну. Особливий інтерес викликають результати виборів у країнах, що мають спільний кордон з Україною, зокрема в Молдові та Румунії. Для України результати виборів у цих країнах є критично важливими з огляду на триваючу військову агресію з боку Російської Федерації. Політичні зміни, які можуть привести до влади уряди з проросійськими уподобаннями, створюють нові загрози для національної безпеки України. Наприклад, у разі приходу до влади проросійських сил у Молдові, це може мати значний негативний вплив на Україну. Спільний кордон між країнами, а також невирішений конфлікт на території Молдови між урядом та самопроголошеним Придністровським регіоном (Придністровсько-Молдавською Республікою), можуть бути використані Російською Федерацією для посилення тиску на Україну. Такі сценарії є надзвичайно актуальними у контексті безпекової ситуації в регіоні, адже вони можуть призвести до загострення геополітичної кризи. Це вимагає від України не лише уважного моніторингу виборчих процесів у сусідніх країнах, але й активної роботи з міжнародними партнерами для нейтралізації потенційних загроз. Таким чином, вибори у пострадянських країнах у 2024 році мають не лише внутрішнє значення для цих держав, але й стають фактором міжнародної безпеки, що безпосередньо впливає на політичний і соціально-економічний розвиток України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним з вивченням інформаційного впливу приділяли увагу такі науковці як В. Бутузов, В. Гавловський, С. Горова, В. Горовий, О. Зіменко, М. Мринський, М. Ожеван, В. Петрик, М. Пілат, М. Присяжнюк, С. Онищенко, В. Остроухов, А. Стадник, І. Стъопочкіна, В. Цимбалюк, О. Юрченко та інші. Інформаційно (психологічний вплив) російської пропаганди на молодь в РФ, а також на тимчасовокупованій території України досліджували: Сідченко С.О., Залкін С.В., Хударковський К.І., Белімов В.В. [1]. Особливості інформаційного впливу на різні категорії населення вивчали: Курило В.С., Караман О.Л., Степаненко В.І. [2]. Проводили дослідження щодо інформаційно-психологічної загрози з боку РФ під час російсько-української війни: Фролова О., Дарницький А. [3] Проте, проблематика інформаційного впливу РФ на вибори в інших країнах не достатньо досліджена. Окремі аспекти

проблематики, пов'язаної з електоральною поведінкою, висвітлені у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Зокрема, серед дослідників можна виділити А.П. Голод, А.М. Васильєва, Д.О. Ляшенка, Л.М. Ісаєва, Ю.Г. Барабаша, В.В. Путренка, М.В. Мироша, С.Г. Серьогіну, А.В. Коротаєва та інших. У контексті теорії електоральної поведінки також важливими є праці П. Лазарсфельда, Б. Берельсона, С. Ліпсета, В. Макфі, Х. Годе, С. Роккана та ін. Соціально-психологічні аспекти вибору розглянуто у роботах Ф. Конверса, Е. Кемпбелла, Д. Стоукса, В. Міллера та інших дослідників. Основи раціонального підходу до прийняття рішень виборцями закладено у працях Г. Таллока, Д. Б'юкенена, Е. Даунса, М. Фіорини тощо.

Мета статті – проаналізувати новітні методи впливу РФ на виборчі кампанії в інших країнах, а також проаналізувати створення майбутніх загроз для України.

Виклад основного матеріалу. Сучасна епоха інформації радикально змінила характер сучасних викликів та загроз, що мають безпрецедентний вплив на політичні, соціальні та безпекові процеси у світі. Пропагандистська діяльність і маніпулятивні впливи активно використовуються різними суб'єктами інформаційних відносин, серед яких Російська Федерація посідає особливе місце. РФ реалізує свої інформаційні стратегії через традиційні засоби масової інформації (радіо, телебачення, газети), а також сучасні цифрові платформи, включаючи інтернет-видання, соціальні мережі та онлайн-форуми. Поширення дезінформації стало не лише системною практикою, але й серйозною загрозою, яка здатна завдати значної шкоди ключовим суспільним сферам, таким як політика, економіка, безпека та оборона. Російська пропаганда визнана однією з найагресивніших форм інформаційної війни у світі, а дезінформація стала важливим елементом її арсеналу. Інформаційна війна, як нова форма політичного конфлікту, поєднує в собі міжнародний тиск і соціально-психологічний вплив на держави та індивідів в умовах політичного протистояння. Метою РФ є підірив демократичних цінностей, ослаблення міжнародного авторитету США та їхніх союзників, а також створення багатопольярного світового порядку, в якому вона прагне відновити свої геополітичні позиції. Для досягнення цієї мети Росія активно використовує передові інформаційні технології, спрямовуючи їх на розпалювання національної та релігійної ворожнечі, пропагування ідей агресії, насильницької зміни конституційного ладу або порушення суверенітету й територіальної цілісності інших держав. Протягом останніх 10 років РФ здійснює активну інформаційну агресію проти України. Ця агресія спрямована на дестабілізацію внутрішньополітичної та соціальної ситуації, розпалювання

соціальної ворожнечі, провокування конфліктів і підрив суспільної єдності. Водночас вона має на меті підрвати міжнародний імідж України, у тому числі її відносини з провідними державами-партнерами. Таким чином, інформаційна агресія РФ є не лише елементом її зовнішньої політики, але й потужним інструментом впливу, що становить значну загрозу для регіональної та глобальної безпеки.

У даному дослідженні ми акцентуємо увагу саме на зовнішньому впливі РФ під час проведення виборчих кампаній у Грузії, Молдові та Румунії. Слід зазначити, що цей самі вплив РФ здійснює через інформаційний простір. Про втручання у вибори інших країн неодноразово інформували ЗМІ з посиланням на аналітичний звіт розвідки США [4]. Також українські ЗМІ з посиланням на представника Офісу директора національної розвідки (ODNI) США повідомляли про те, що РФ за допомогою штучного інтелекту збільшує створення контенту для впливу на президентські вибори у США [5]. Наприклад, спецслужби Румунії повідомили про втручання РФ у вибори президента Країни у 2024 році [6]. Глава розвідувального управління Молдови (SIS) Александру Мустята заявив, що володіє інформацією щодо запровадження кампанії з боку РФ по дестабілізації політичної ситуації в Молдові з метою зміни про європейського курсу правлячого уряду на проросійський курс [7]. Французький геополітичний аналітик та колишній військовий Луї Дюкло зазначає: «Кремль залучає відомих західних блогерів та лідерів думок до поширення російської пропаганди. Гібридна війна Росії вирує безпосередньо в наших телефонах, в наших мережах. Саме маніпулюючи думками, Путін хоче схилити європейців, і зокрема французів, до того, щоб зменшити підтримку України. Російська дезінформація організована на континентальному рівні в Європі і спрямована на дестабілізацію наших урядів та інституцій. Росія не хоче миру, як вона каже, а навпаки – шукає шляхів дестабілізації та сіє ненависть» [8]. Отже, якщо аналізувати наведені вище факти та бачення аналітиків, то можемо прийти до висновку про численні випадки втручання РФ у політичні процеси інших країн, зокрема використовуючи гібридний метод впливу.

Досвід використання Російською Федерацією гібридних методів втручання у політичні процеси інших країн не є новим явищем. У період з 2006 по 2014 рік Україна також зіштовхнулася з такими впливами, проте тоді метою РФ було створення квазідержавних утворень через технологію зовнішньо-інспірованого сепаратизму. Як результат, були сформовані псевдореспубліки «ЛНР» та «ДНР», які згодом використовувалися Росією як привід для обґрунтування військової агресії проти України. Це явище, відоме як зовнішньо-інспіро-

ваний сепаратизм, розглядається в наукових дослідженнях Лисянського П.Л., Мамонтової Е.В. та Ястребової В.А. [9,10,11]. Окрім цього, політичні процеси в країнах, які мають спільні кордони з Україною, мають критичне значення для національної безпеки, особливо в умовах триваючої війни з РФ. Негативні політичні зміни в цих країнах можуть спричинити дестабілізацію ситуації у прикордонних регіонах України, що є додатковим фактором загрози [12]. Таким чином, дослідження політичних процесів у сусідніх країнах та їх впливу на ситуацію в Україні є важливим напрямом у вивченні гібридних загроз і формування стратегій протидії.

Сучасна політична наука приділяє значну увагу дослідженню політичної комунікації, оскільки ця сфера має вирішальне значення для функціонування та розвитку сучасного суспільства. Особливий інтерес викликають механізми політичної маніпуляції свідомістю, які спрямовані на вплив на поведінку індивідів і соціальних груп з метою формування у них заданих ціннісних орієнтацій. У цьому контексті політична комунікація набуває ключового значення не лише як теоретична концепція, але й як практичний інструмент для впливу на суспільні настрої та політичні вподобання. Прикладний напрям у вивченні політичної поведінки, започаткований П. Лазарсфельдом і Р. Мертоном у середині ХХ століття, сьогодні зазнає суттєвої трансформації. Сучасні технології забезпечують нові можливості для маніпуляції свідомістю, роблячи ці процеси більш технологізованими, індустріалізованими та цілеспрямованими. Ці методи дедалі більше впливають на формування системи цінностей громадян, особливо напередодні виборчих кампаній, коли маніпуляція стає інструментом досягнення політичних цілей. Таким чином, політична комунікація стає важливим інструментом не лише для формування громадської думки, але й для визначення політичного майбутнього суспільства. Її технологізація вимагає подальшого аналізу та критичного осмислення, щоб зрозуміти, як ці процеси впливають на демократичні інститути та суспільну стабільність. У країнах, де мали місце військові конфлікти, системи пропаганди, інформаційно-психологічних операцій та інші засоби маніпуляції свідомістю громадян працювали з особливою потужністю. Це значною мірою посилювало процеси трансформації громадської свідомості, спрямовані на досягнення політичних і військових цілей агресора. Військова агресія Російської Федерації проти України, яка триває майже два роки, досі не має чітких прогнозів щодо її завершення або навіть тимчасового призупинення. За час цієї агресії українське суспільство зазнало численних випробувань. Громадяни України, які залишилися на тимчасово окупованих територіях, піддавалися так званій

«фільтрації» та репресіям з боку силових структур окупаційної адміністрації РФ [13, с. 47-49]. Крім того, масовані ракетні обстріли цивільних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури з боку російських військ спричинили масштабні руйнування житлового фонду. Велика кількість українців втратили свої домівки, оскільки багатоповерхові житлові будинки та приватні оселі були знищені внаслідок обстрілів. Ці події демонструють, як поєднання військової агресії з інформаційно-психологічним впливом може завдати глибоких соціальних, економічних і гуманітарних наслідків, що вимагають невідкладної уваги та системної реакції з боку міжнародної спільноти. Слід зазначити, що в різні періоди у Молдові, Україні та Грузії спалахували військові конфлікти, які активно підтримувалися Російською Федерацією. Логічно припустити, що місцеве населення, враховуючи наслідки, які може принести з собою підтримка РФ, повинно було б віддавати перевагу альтернативним політичним силам. Однак, як показує практика, у цих країнах проросійські сили все ще зберігають значний вплив. У Грузії, наприклад, при владі перебуває проросійська партія «Грузинська мрія», яку пов'язують із олігархом Бідзіною Іванішвілі. У Молдові на президентських виборах 2024 року проросійський кандидат Олександр Стояногло поступився діючій президентці Маї Санду менш ніж на 10% голосів, що свідчить про суттєвий електоральний потенціал проросійських сил. У Румунії під час президентських виборів 2024 року у першому турі перемогу здобув проросійський кандидат Келін Джорджеску, що стало несподіванкою для аналітиків. Ці результати демонструють, що навіть у країнах, які мали негативний досвід військових конфліктів, підтримка проросійських політичних сил залишається значною. Це вимагає детального аналізу соціально-економічних, інформаційних та політичних факторів, які сприяють збереженню впливу проросійських акторів у регіоні.

Слід зазначити, що уряди Румунії та Молдови здійснювали дії направлені на зменшення впливу РФ на політичні процеси в середині їх країн. Так, у 2023 році уряд Румунії вирішив припинити діяльність «Російського центру культури і науки» в місті Бухарест. У відомстві додали, що російському послу нагадали про неодноразові ситуації, коли центр свідомо брав участь в акціях спотворення реальності та історичної правди на рівні румунської громадської думки. «Своїми діями центр безповоротно відійшов від своїх природних цілей зміцнення культурних зв'язків і, на жаль, перетворився на інструмент пропаганди, дезінформації та виправдання воєнних злочинів російської федерації в Україні», – зазначили в МЗС Румунії [14]. У ході розслідування, проведеного Jurnal TV та The Insider, було встановлено, що

на даху посольства Росії в Кишиневі, особливо в період проведення саміту ЄС 1 червня, спостерігалася активність, пов'язана з російськими спецслужбами. Зокрема, на місці був ідентифікований офіцер військового аташату Павло Якунін, який відповідає за секретні канали зв'язку зі штабквартирою ГРУ в Москві та центром космічної розвідки в підмосковних Ватутінках. Також розслідувачі виявили присутність у посольстві засекречених офіцерів, які представляють Управління військової розвідки (ГРУ) та Службу зовнішньої розвідки (СЗР). Ці особи мають прямий зв'язок із хакерськими угрупованнями, що раніше були причетні до кібератак на ключових світових політиків, таких як Ангела Меркель та Хілларі Клінтон. Активність на території російського посольства спостерігається регулярно, але особливо зростає напередодні виборів – президентських або парламентських, а також під час візитів іноземних делегацій до Молдови. Найбільше поживлення було зафіксоване у травні цього року. У цей період урядові мережі Молдови зазнали масованої кібератаки, що призвело до компрометації тисяч секретних документів. Пік активності також припав на дні, що передували саміту Євросоюзу в Кишиневі. У відповідь на посилення діяльності російських спецслужб влада Молдови вдалася до радикальних заходів. За шпигунство з країни були вислані 18 російських дипломатів і 27 технічних співробітників посольства Російської Федерації. Це стало черговим кроком у боротьбі з російською агресією та втручанням у внутрішні справи Молдови [15]. У результаті спільної спецоперації Служби безпеки України, Державної прикордонної служби та правоохоронних органів Молдови було затримано громадянина України Дмитра Чистіліна, який відомий своєю активною участю в просуванні кремлівських нарративів. Затримання відбулося під час його спроби повернутися до Москви після участі у пропагандистському «форумі», організованому Росією в одній із європейських країн. Чистілін, починаючи з 2016 року, систематично публікував так звані «аналітичні матеріали», в яких виправдовував військове вторгнення Росії в Україну. У своїх текстах він активно пропагував ідею «інтеграції» тимчасово окупованих територій України до складу РФ, позиціонуючи це як необхідний і «законний» процес. Такі матеріали використовувалися як інструмент інформаційно-психологічного впливу, спрямованого на формування позитивного ставлення до російської агресії. Особливої уваги заслуговує участь Чистіліна в міжнародних форумах, які організовує Росія в країнах Європи. На цих заходах він поширював кремлівські нарративи, спрямовані на дискредитацію України та зменшення підтримки нашої країни з боку західних партнерів. Його діяльність була частиною масштабної інформаційної кампанії, яка має на

меті створити негативний імідж України на міжнародній арені та послабити її позиції у боротьбі з російською агресією. Завдяки оперативній взаємодії з правоохоронними органами Молдови Чистіліна вдалося затримати, що стало вагомим внеском у протидію російській пропаганді. Це затримання демонструє ефективність міжнародного співробітництва у боротьбі з деструктивною діяльністю, спрямованою на підірив суверенітету та територіальної цілісності України [16]. Але слід зазначити, що наведені факти були здійснені до проведення виборчих кампаній та широко висвітлювались у ЗМІ Молдови, Румунії та України, але це не завадило проросійським кандидатам отримати великий відсоток підтримки на майбутніх виборчих кампаніях.

На думку міжнародних та українських експертів, Російська Федерація активно використовує соціальні мережі як інструмент впливу на виборчі процеси в інших країнах. Це дозволяє Кремлю охоплювати широку аудиторію, формувати громадську думку та підіривати довіру до демократичних інституцій. Експерти виділяють низку основних методів, які використовує РФ для досягнення своїх цілей. Серед них ключове місце посідають дезінформація та маніпуляція фактами. Поширення фейкових новин слугує засобом дискредитації політичних партій, кандидатів і виборчих процесів загалом. Перекручування фактів або використання правдивої інформації у маніпулятивному контексті спрямоване на розпалювання напруги серед виборців. Іншим важливим інструментом є використання ботів та тролів. Масові ботоферми створюють фальшиві облікові записи, які поширюють проросійські наративи, провокують конфлікти та підтримують певні політичні сили. Тролінг використовується для дискредитації опонентів і розпалювання ненависті у суспільстві. Створення поляризаційного контенту є ще одним методом, який експерти вважають потужним механізмом впливу. Через суперечливі теми, такі як міграція, релігія чи націоналізм, РФ прагне розколоти суспільство. Додатково організуються цілеспрямовані кампанії з дискредитації політичних сил, які не відповідають проросійським інтересам. На думку аналітиків, важливу роль відіграє і таргетована реклама. Використовуючи аналіз великих обсягів даних, створюється персоналізована політична реклама, яка впливає на окремі групи виборців. Окрім цього, РФ фінансує приховані рекламні кампанії, часто уникаючи прозорого розкриття джерел фінансування. Також активно застосовується створення фейкових акаунтів та груп, які маскуються під місцеві організації або активістів для впливу на громадську думку. Використовується крадіжка даних і кібератаки на виборчі штаби, що дозволяє викривати конфіденційну інформацію для подальшої дискредитації.

Ці методи є частиною масштабної інформаційної війни, яку веде РФ з метою посилення свого впливу та послаблення демократичних інституцій у різних країнах.

Аналізуючи маніпуляції, які застосовуються під час виборчих кампаній у Румунії, Грузії та Молдові, можна виявити різні підходи, що відображають специфіку політичної ситуації та внутрішньої динаміки кожної країни. У Грузії правляча партія «Грузинська мрія» вдалася до тактики, яка викликає особливе занепокоєння з точки зору етичності та демократичності виборчого процесу. Під час своєї агітаційної кампанії партія використовувала зображення зруйнованих російськими військами українських міст, аби створити у виборців відчуття страху перед потенційною війною з Російською Федерацією [17]. Суть цього підходу полягала в тому, щоб натякнути виборцям: у разі, якщо вони не підтримають чинну владу, Грузія може опинитися в ситуації, схожій на ту, що сталася в Україні. Такий маніпулятивний прийом спрямований на експлуатацію страхів населення перед військовою ескалацією та використання геополітичної ситуації для політичної вигоди. В умовах, коли суспільство все ще пам'ятає наслідки війни 2008 року з РФ, подібні меседжі стають надзвичайно потужним інструментом впливу на електорат. Використання таких методів у передвиборчій кампанії викликає низку питань щодо дотримання етичних норм і демократичних принципів. Замість того, щоб будувати політичну агітацію на основі реальних досягнень або програмних обіцянок, правляча партія вдалася до маніпуляцій, які грають на базових емоціях людей – страху та невизначеності. Це не лише підіриває довіру до політичного процесу, але й створює додаткову напругу в суспільстві, яка може мати довгострокові наслідки. Використання образів, пов'язаних з українською війною, вказує на те, що Грузія залишається вразливою до зовнішнього впливу, зокрема з боку Росії, яка прагне зберегти свій контроль над регіоном. Аналізуючи передвиборчий процес у Румунії, можна виділити використання соціальних мереж як ключового інструменту маніпуляції, спрямованого на просування проросійського кандидата Келіна Джорджеску. Кампанія на підтримку цього кандидата базувалася на масштабному використанні платного контенту, який активно поширювався через платформу TikTok. Як повідомили румунські спецслужби, контент на підтримку Джорджеску не позначався як передвиборча агітація, що є порушенням як внутрішніх правил платформи, так і румунського виборчого законодавства. У той же час контент, пов'язаний із іншими кандидатами, зазнавав значно суворішого контролю. Згідно з даними розвідки, один із облікових записів TikTok, ідентифікований як ключовий у цій кампанії, витратив 381 000 доларів США

протягом одного місяця, з 24 жовтня, на оплату користувачів, які просували контент на підтримку Джорджеску [18]. Це стало вагомою підставою для розслідування та подальшої заяви Конституційного суду Румунії про скасування результатів першого туру президентських виборів. Окрім маніпуляцій через соціальні мережі, було зафіксовано близько 85 000 спроб злому систем, що зберігали виборчі дані. Ці атаки мали на меті отримання доступу до інформації та зміну контенту, зокрема в день голосування. Як зазначено у звіті румунської розвідки, кіберзлочинці використовували передові методи для збереження анонімності, що характерно для суб'єктів, які отримують державне фінансування. Кампанія проводилася із зовнішніх місць, що дозволяло обійти місцевий контроль. В окремій оцінці румунських розвідслужб було вказано, що Російська Федерація визначила Румунію як “ворожу державу” та зробила її однією з пріоритетних цілей для “агресивних гібридних дій”. Це включає не лише інформаційно-пропагандистські кампанії, але й прямі кібератаки та втручання у виборчі процеси. Цей випадок демонструє масштаби та технологічну складність гібридних впливів, спрямованих на підрив демократичних процесів. Використання соціальних мереж, кіберзлочинність та інші методи стали потужним інструментом для реалізації зовнішньополітичних інтересів, що потребує посиленого міжнародного моніторингу та запровадження нових механізмів протидії.

Передвиборчий процес у Молдові показав активне використання Російською Федерацією методів втручання, зокрема підкупу виборців, що став одним із ключових інструментів впливу. Така практика була спрямована на підтримку проросійських кандидатів, особливо у регіонах, де вплив РФ є традиційно сильним, наприклад, у Гагаузії. Згідно з даними молдовських спецслужб, у цьому регіоні громадяни отримували фінансову допомогу через російські платіжні системи [19]. Ці виплати, що нараховувалися у розмірі близько 100 євро на місяць, офіційно позиціонувалися як соціальна допомога, але фактично служили стимулом для підтримки проросійських кандидатів. Основними одержувачами такої допомоги були пенсіонери та державні службовці, які складають значну частину електорату. Крім того, у день голосування було зафіксовано організований підвіз виборців із території Росії. Громадян Молдови, які проживають у РФ, доставляли до виборчих дільниць безкоштовними автобусами. Це дозволило мобілізувати додатковий електорат, що суттєво вплинуло на результати голосування на користь проросійських сил. Правоохоронні органи також повідомили про роздачу грошових коштів безпосередньо перед виборами. Такі дії активно проводилися у сільській місцевості, де рівень життя є нижчим,

а фінансова допомога має більший вплив на вибір громадян. Окрім прямого підкупу, використовувалися подарунки у вигляді продуктивних наборів, які роздавалися під час заходів, організованих проросійськими партіями та громадськими організаціями. Ці акції супроводжувалися пропагандою, спрямованою на дискредитацію проєвропейських сил та підтримку кандидатів, орієнтованих на зближення з РФ. Підкуп виборців на президентських виборах у Молдові став не лише порушенням виборчого законодавства, але й інструментом підриву демократичних принципів. Цей досвід підкреслює необхідність посилення контролю за фінансуванням виборчих кампаній і залучення міжнародної спільноти до створення механізмів, які зможуть запобігати таким втручанням у майбутньому. Крім підкупу виборців був використаний і інший спектр інформаційних і кібернетичних технологій для впливу на результати [20]. Основна мета цих дій полягала у підтримці проросійських кандидатів та ослабленні проєвропейських політичних сил. Одним із ключових інструментів стала масштабна інформаційна кампанія через соціальні мережі, спрямована на поширення проросійських наративів і дискредитацію політичних опонентів. Особливу увагу привернула активність у цифровому просторі, включаючи кібератаки на виборчі системи та урядові мережі Молдови. Розвідувальні служби повідомляли про тисячі спроб злому з використанням передових технологій анонімізації, характерних для суб'єктів, що спонсоруються державою. Такі дії спрямовувалися на компрометацію виборчого процесу, підрив довіри до його прозорості та маніпулювання результатами голосування.

З наведених вище фактів втручання РФ у виборчий процес інших країн, можна зробити попередні висновки. Більшість впливу РФ припадає на користувачів соціальних мереж, тобто ми можемо казати про інформаційний вплив РФ у цифровому просторі, як сучасну загрозу. У 2023 році громадянська мережа «Опора» провела дослідження. Згідно з результатами дослідження, телеграм-канали є найбільш популярною соціальною мережею серед українців: 71,3% респондентів обрали саме їх. Довіра до цього джерела інформації знаходиться на тому ж рівні, що й до телебачення. Загалом рейтинг найпопулярніших соціальних платформ за останній рік залишився стабільним: YouTube обрали 66,2% респондентів, Facebook – 55%, Viber – 50%, Instagram – 29,5%, TikTok – 25,1%, а Twitter – 8,3%. Примітно, що TikTok демонструє найшвидше зростання аудиторії. Зокрема, серед людей віком 70+ його популярність зросла з 12,2% до 21,1%, а серед респондентів віком 40–49 років – із 17,9% до 26,5%. Цей тренд вказує на розширення вікової аудиторії платформи. Соціальні мережі продовжують бути лідером серед джерел отримання новин,

їх обирають 77,9% опитаних. Телебачення посіло друге місце (62,5%), а інтернет, без урахування соціальних мереж, – третє (57,7%). Інші джерела, такі як радіо (33,7%) та друковані ЗМІ (17,8%), також показали невелике зростання популярності порівняно з минулим роком. Серед жінок і чоловіків соціальні мережі залишаються ключовим джерелом інформації: їх використовують 76,2% жінок і 80% чоловіків. Водночас друге місце серед жінок займає телебачення (66,3%), а серед чоловіків – інтернет (без соціальних мереж) із показником 61,1%. Радіо виявилось популярнішим серед чоловіків (37,9%), ніж серед жінок (30,2%) [21]. Ці дані вказують на продовження домінування соціальних мереж як головного джерела інформації для українців, що формує сучасні інформаційні звички населення. Враховуючи результати цього дослідження, можна зробити висновок, що кількість користувачів соціальних мереж постійно зростає, що призводить до збільшення аудиторії споживачів інформації з електронних медіа. Така тенденція створює нові можливості для впливу на громадську думку, але водночас і нові виклики у контексті інформаційної безпеки. Російська Федерація активно адаптує свої технології для використання цих глобальних змін у власних цілях. Використовуючи соціальні мережі, РФ впроваджує дії, спрямовані на посилення впливу на громадян інших країн. Основна мета таких дій полягає у підриві демократичних цінностей та інституцій як у конкретних країнах, так і на глобальному рівні. Це ще раз підкреслює важливість впровадження ефективних механізмів протидії деструктивному інформаційному впливу, спрямованому на ослаблення демократії.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що втручання Російської Федерації у виборчі процеси інших країн є частиною її ширшої стратегії, спрямованої на підрив демократичних інституцій, дестабілізацію політичних систем і посилення геополітичного впливу. Кремль активно використовує широкий спектр інструментів, включаючи маніпулятивні інформаційні кампанії, кіберзлочинність, таргетовану політичну рекламу, організацію

підвозу виборців та підкуп, щоб підтримати про-російських кандидатів та дискредитувати проєвропейські сили. Значна частина впливу здійснюється через соціальні мережі, які є головним джерелом інформації для громадян багатьох країн, що підтверджується стабільним зростанням їхньої аудиторії. Наприклад, популярність платформ, таких як TikTok, Telegram та YouTube, продовжує зростати, що створює додаткові можливості для маніпуляцій і дезінформації. Використання соціальних мереж для поширення пропаганди, фейкових новин та поляризації суспільства дозволяє Росії ефективно реалізовувати свої гібридні стратегії, підриваючи довіру до демократичних процесів та інституцій. Це підкреслює важливість розвитку інформаційної безпеки, впровадження ефективних механізмів регулювання соціальних мереж і контролю за політичною рекламою. Водночас важливо зосередитися на підвищенні рівня інформаційної грамотності громадян, щоб зменшити вплив дезінформації. Національні уряди та міжнародні організації мають спільно працювати над створенням стратегій раннього виявлення та нейтралізації гібридних загроз, що виникають у цифровому просторі. Підвищення прозорості виборчих процесів, вдосконалення моніторингу фінансування політичних кампаній та посилення співпраці з приватними технологічними компаніями є ключовими елементами цієї роботи. Загалом, комплексний підхід до вирішення проблеми, який поєднує зусилля держав, міжнародних організацій, громадянського суспільства та освітніх установ, є необхідним для захисту демократичних інституцій і забезпечення політичної стабільності в умовах сучасних викликів. Слід зазначити, що науковці-політологи вже здійснювали спроби дослідження впливу РФ на політичну ситуацію в інших країнах, але ці дослідження стосувались громадських організацій РФ, які працюють в інших країнах [22]. Результати цього дослідження підкреслюють, що зростання аудиторії електронних медіа створює не лише можливості для ефективної комунікації, але й нові загрози, які потребують дієвих рішень на глобальному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сідченко С.О., Залкін С.В., Хударковський К.І., Белімов В.В.. Інформаційний вплив в соціальних мережах. *Актуальні питання у сучасній науці*, 2024, 6 (24). DOI: 10.30748/zhups.2024.79.17
2. Курило В.С., Караман О.Л., Степаненко В.І. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. №4. (363). 2024. С. 108–116. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-4\(363\)-108-116](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-4(363)-108-116)
3. Фролова О., Дарницький А. Інформаційно-психологічні загрози з боку рф під час російсько-української війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 2024, 1 (18): 122–141. DOI 10.29038/2524-2679-2024-01-122-141
4. США опублікували звіт про вплив РФ на вибори по світу. РБК-Україна.2023. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/rozislali-100-krayin-ssha-opublikovali-zvit-1697836689.html>
5. Росія створює більше контенту зі штучним інтелектом для впливу на президентські вибори в США, ніж будь-яка інша країна. Укрінформ. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3908975-rosia-stvorue-sikontent-dla-vplivu-na-vibori-u-ssa-amerikanska-rozvidka.html>

6. Румунський детектив з російським слідом. Як «благодійник» з TikTok зірвав президентські вибори. Главком.2024. URL: <https://glavcom.ua/publications/rumunskij-detektiv-z-rosijskim-slidom-jak-blahodijnik-z-tiktok-zirvav-prezidentski-vibori--1035421.html>
7. Члени проросійських опозиційних партій Молдови зустрілися в Москві 21 квітня, щоб створити новий антиєвропейський політичний блок, спрямований на зрив запланованого вступу Молдови до Європейського Союзу. Суспільне-медіа. 2024. URL: <https://suspilne.media/amp/729127-opozicijni-partii-moldovi-stvoruut-antievropejskij-blok-pered-viborami/>
8. Захід починає усвідомлювати масштаби російської гібридної війни на території ЄС. Тверезо-інфо. URL: <https://tverezo.info/post/199832>
9. Мамонтова Е., Лисянський П. Інспірований сепаратизм в Україні як політичне явище та наукова категорія. *Актуальні проблеми політики*. 2022. № 70. С. 49–54. DOI <https://doi.org/10.32782/app.v70.2022.8>
10. Лисянський П., Ястребова В. Специфіка сучасних проявів сепаратизму в світі. *«Регіональні студії»: науковий журнал*. 2023. №32. С. 115–122. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.32.18>
11. Ястребова В. Інспіровано-зовнішній сепаратизм як інструмент створення квазідержавних утворень в країнах пострадянського простору. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. С. 110–127. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v044.2023.18>
12. Лисянський П. Регіональний сепаратизм Молдови як інструмент впливу РФ на дестабілізацію ситуації в Україні. *Актуальні проблеми філософії та соціології: науково-практичний журнал*. 2022. Вип. 39. С. 147–151. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v039.2022.25>
13. Шапавалова А.О. «Фільтрація» як інструмент геноциду українського народу. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених: «Наука в умовах воєнного стану: пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (3 травня 2023 року). Дніпро: 2023, с. 47–49. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v044.2023.17>
14. Румунія закриває російський Центр культури і науки через виправдання злочинів рф в Україні. Укрінформ. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3673029-rumunia-zakrivae-rosijskij-centr-kulturi-i-nauki-cerez-vipravdanna-zlociniv-rf-v-ukraini.html>
15. Молдова вислала російських дипломатів-шпигунів, що працювали на ФСБ Росії – розслідування. 2023. Expert.in.ua URL: [Expert.in.ua/mezhdunarodnaya-analitika/28072023-moldova-vislala-rosijskih-diplomativ-shpiguniv-shho-praczuvali-na-fsb-rosiyi-rozsliduvannya/](https://expert.in.ua/mezhdunarodnaya-analitika/28072023-moldova-vislala-rosijskih-diplomativ-shpiguniv-shho-praczuvali-na-fsb-rosiyi-rozsliduvannya/)
16. СБУ затримала в молдові одного із ідеологів «російської сво» проти України чистіліна. 2024. Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/sbu-zatrimala-odnoho-iz-ideolohiv-rosijskoji-svo-proti-ukrajini-chistilina.html>
17. Провладна партія Грузії використала кадри руйнувань в Україні для передвиборчої агітації. 2024. Бабель. URL: <https://babel.ua/news/111203-provladna-partiya-gruziji-vikoristala-foto-ruynuvan-v-ukrajini-dlya-peredviborchoji-agitacii>
18. BBC: президент Румунії розсекретив документи щодо передвиборчої кампанії ультраправого кандидата Джорджеску. 2024. Лівий берег. URL: https://lb.ua/world/2024/12/05/648610_bbc_prezident_rumunii_rozsekretiv.html
19. У Молдові розслідують понад 400 випадків підкупу виборців. 2024. Громадське. URL: <https://hromadske.ua/svit/233351-u-moldovi-rozsliduiut-ponad-400-vypadkiv-pidkupu-vybortsiv>
20. Більшість громадян Молдови кажуть про фальсифікації на виборах президента. 2024. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/12/4/7199937/>
21. «Опора»: Основним джерелом інформації майже 80% українців є соціальні мережі. 2023. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/infospace/article/213998/2023-07-10-opora-osnovnym-dzherelom-informatsii-mayzhe-80-ukraintsiv-ie-sotsialni-merezhi/>
22. Лисянський П., Ястребова В. Вплив РФ на політичні процеси пострадянського простору через просування ідеології «Русского мира» та політичних агентів впливу (Грузія, Молдова, Україна). *«Регіональні студії»: науковий журнал*. 2022. Вип.31. С. 106–112 DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.31.20>